

Cuba

[NOM OFICIAL: castellà: República de Cuba]

Estat de l'Amèrica Central, a les Antilles, format per les illes de Cuba (la major de les Antilles), de la Juventud i més de 1 600 cayos i petites illes (110 922 km²; 10 960 000 h [1994]). La capital és l'Havana.

El relleu i la geologia

L'illa de Cuba, la superfície de la qual representa el 95% de la de l'estat, és constituïda per un sòcol antic de roques eruptives i metamòrfiques, recobert de materials sedimentaris del Secundari i Terciari, juntament amb margues i material volcànic. Els moviments orogènics al llarg del Secundari i Terciari donaren lloc als tres eixos muntanyosos de l'illa, separats per extenses planes calcàries que ocupen la major part del territori: el massís d'Alturas de las Villas; la Sierra de Guaniguanico i, al centre del país, la Sierra del Escambray; Sierra Maestra, on hi ha el cim més alt de l'illa, Turquino (2 005 m). Els cayos, o petites illes d'origen coral·lí, formen els arxipèlags de Los Canarreos i Jardines de la Reina, al sud, i els de Camagüey i Los Colorados, al nord.

El clima i la vegetació

El clima és tropical a la regió occidental, però la influència dels vents freds del nord produeix una oscil·lació tèrmica anual més acusada que la de la regió oriental, on predomina la influència dels alisis. La xarxa hidrogràfica és molt complexa, formada per petits rius, entre els quals només es destaca el Cauto i el Toa. La vegetació clímax només es conserva a les muntanyes, amb predomini de bosc humit. A les planes, on alternaren el bosc humit i la sabana, actualment predominen les plantacions de canya de sucre; als sectors no conreats hi ha gramenets.

L'agricultura

La base econòmica de Cuba és l'agricultura, malgrat el recent gran desenvolupament industrial. L'estructura agrària tingué una gran transformació amb la reforma agrària: la primera llei (1959) disposà l'expropiació dels latifundis i l'eliminació dels arrendaments; la segona llei (1963) creà les empreses agrícoles estatals i les associacions de petits camperols. El principal producte agrícola és la canya de sucre. El segon producte agrari d'exportació és el tabac, acreditat com el millor del món en la varietat Vuelta Abajo. Uns altres productes, eventualment exportables, són el cafè, fruites tropicals i fibres tèxtils com cotó, henequén, kenaf, etc. L'explotació forestal hi és important. Hom n'extreu goma, resina, olis, fibres, escorces tintòries, llenya i fusta de pins, caoba, cedre, i majagua. Ramaderia equina i ovina, d'origen castellà, i bovina i porcina, d'origen nord-americà.

La mineria i la indústria

Cuba és un país més variat que ric en recursos miners. Hi ha importants jaciments de níquel, cobalt, crom, baritina i ferro. Com a minerals no metàl·lics hi ha sal marina, pirites de ferro, sílex i, d'un quant temps ençà, gas natural. La indústria és principalment la derivada dels productes agrícoles; s'hi destaquen les refineries de sucre i les manufactures del tabac. També hi ha indústria tèxtil, del calçat, alimentària, de begudes alcohòliques (rom, cervesa), i refineries de petroli. Cuba importa el carbó i gairebé tot el petroli consumit.

El comerç exterior

El comerç amb l'estranger és basat en l'exportació dels dos primers productes agrícoles (sucre i tabac), de

minerals (níquel bàsicament) i de peix. En canvi, importa maquinària i material de transport, petroli i derivats, aliments i productes químics. Cuba mantenia un gran volum de relacions comercials amb els estats socialistes, fins a la desmembració de la Unió Soviètica.

L'economia

El 1959 la Revolució trencà els lligams econòmics de Cuba amb els Estats Units d'Amèrica i emprengué una política de diversificació de conreus i d'industrialització. Per dur-la endavant entrà progressivament en l'òrbita econòmica soviètica. El 1972, Cuba ingressà en el COMECON. El 1975 el primer congrés del Partido Comunista de Cuba acordà, per al quinquenni 1976–80, d'impulsar les cooperatives i descentralitzar l'economia. Durant els anys setanta hom introduí incentius fiscals per tal de millorar la productivitat. Les dificultats procediren de tres factors: les adversitats meteorològiques, la deterioració dels preus en el mercat internacional i la ineficàcia del rigorós sistema de l'est europeu aplicat en altres latituds. El primer pla de desenvolupament, 1981–85, restablí la prioritat pre-revolucionària per al sucre. El 1980 hom havia establert un mercat interior lliure a fi de combatre el mercat negre provocat pel racionament i l'escassetat d'articles indispensables. El pla de desenvolupament demostrà ja el primer any que era massa ambiciós i fou canviat amb realisme. Hom invità les empreses capitalistes estrangeres a invertir i els turistes a visitar Cuba. La situació econòmica i els canvis experimentats a l'Europa de l'Est posaren el règim de Castro en una situació crítica, ja que el 70% del comerç de l'illa s'efectuava a compte de l'URSS, que li comprava sucre per damunt dels preus de la cotització mundial i li venia petroli a uns preus inferiors. En el IV Congrés del partit Comunista (octubre del 1991) s'acordà, tanmateix, el rebuig a la privatització i a l'economia del mercat.

La geografia humana i la societat

La població és formada per blancs (72%), negres (12%) i mulats (15%). Els negres són descendents dels esclaus que, des d'Àfrica, foren portats a Cuba al s XVI. El repartiment de la població és irregular: l'àrea metropolitana de l'Havana i la província de Santiago de Cuba són les més poblades. La població urbana es concentra, en la seva major part, a l'Havana. La llengua oficial és el castellà. No hi ha cap religió oficial i totes les religions hi són permeses. L'ensenyament és gratuït en tots els nivells. És basat en els principis marxista-leninistes i combina l'estudi amb el treball manual. El diari oficial és el «Gramma», la publicació més important de l'estat. La radiodifusió depèn de l'Instituto Cubano de Radiodifusión.

El govern i l'administració

Cuba és una república socialista que té com a llei fonamental de l'estat la constitució del 1976, la primera aprovada després de la Revolució del 1959. L'òrgan suprem de l'estat és l'Assemblea Nacional del Poder Popular. L'únic partit polític autoritzat és el Partido Comunista de Cuba. Cuba és membre de l'ONU i del SELA.

La història

En el període pre-colombí, Cuba fou habitada per indis del tronc arauac. Els més antics i primitius eren els siboneys, foragitats pels taïnos. Els caribs, antropòfags establerts a les Petites Antilles, també d'origen sud-americà, hostilitzaven els taïnos de Puerto Rico i Haití i els de Cuba. Cristòfor Colom descobrí les costes cubanes el 27 d'octubre de 1492. Diego Velázquez de Cuéllar en dirigí la conquesta (1511) i hi fundà Baracoa, Bayamo, Santiago, Puerto Príncipe, Sancti Spíritus, Trinidad i l'Havana (1512–15). El treball forçós en els placers, els mals tractes, i les epidèmies exterminaren gairebé els indis. Des del 1513 foren introduïts a Cuba esclaus negres per substituir els indis, però els conqueridors, empobrits per la manca d'or i de la mà d'obra, no podien comprar-ne gaires, i anaren abandonant l'illa per acompanyar Hernán Cortés en la conquesta de Mèxic (1519–21), Pizarro en la del Perú (1532–34) i Hernando de Soto en la de la Florida (1539); aleshores es produïren revoltes d'indis i incursions de corsaris francesos, que atacaren l'Havana (1555). Tanmateix, hom escollí aquest port com a punt de reunió obligat dels vaixells de la flota que duïen a Sevilla els tresors del

Perú, Nova Granada, Mèxic i les Filipines. L'arribada periòdica de la flota fou una font de riquesa per a hisendats i veïns de la ciutat. Fins al s XVIII predominaren a Cuba els hatos, immenses heretats ramaderes. El tabac era conreat per petits propietaris, parcers o precaristes a qui els hisendats ramaders cedien un tros. La Real Factoria de Tabacos monopolitzà el comerç del tabac des del 1717, i obligava els vegueros a cremar els excedents de collita que la factoria no comprava, la qual cosa donà lloc a les revoltes del 1717, 1720, 1723 i 1792.

La Cuba de la gran expansió sucrera (1762–1834)

Les guerres anglo-espanyoles del s XVIII, sobretot les de 1739–43 i les de 1779–83, enriquiren el capital cubà. La mateixa guerra del 1762, malgrat dos mesos de setge i deu mesos d'ocupació anglesa de l'Havana, significà, per al comerç i per als hisendats, els beneficis de la llibertat de comerç relativa que els anglesos imposaren durant l'ocupació. Els capitals acumulats així, les reformes administratives i fiscals del regnat de Carles III, la llibertat de comerç sovint concedida o tolerada amb els EUA, i l'esperit d'innovació i d'empresa del patriciat cubà permeteren que al darrer terç del s XVIII l'economia cubana fes una gran passa endavant amb l'expansió de la canya de sucre. L'illa tenia ja aleshores un miler d'ingenis de vapor. El tràfic marítim s'havia triplicat del 1761 al 1791. La població es triplicà del 1790 al 1830. A causa de l'expansió sucrera hom importà més esclaus en vint anys que no durant els dos segles anteriors. Tot al llarg del s XIX foren més freqüents les gestions d'una part del patriciat cubà perquè Cuba fos annexada pels EUA com un estat més, sudista i esclavista, sobretot en èpoques de temor que la metròpoli imposés l'abolició de l'esclavitud o bé traves efectives al tràfic africà. De fet, les autoritats colonials explotaren, tot el segle, l'alternativa «Cuba será española o será negra», mantenint-hi el tràfic d'esclaus.

La Cuba de la guerra de la independència

Abolida l'esclavitud als EUA després de la guerra de Secesió (1862–65), minvà l'entusiasme annexionista d'una part del patriciat cubà, però s'aguditzà la rivalitat tradicional entre la propietat de la terra, que solia ésser cubana, i el comerç de l'Havana, gairebé única font de crèdit per als terratinents, i que solia ésser peninsular. El gran comerç a l'Havana continuava introduït en el tràfic d'esclaus. Entre els cubans, n'hi havia d'annexionistes, d'independentistes i de reformistes partidaris de continuar depenent d'Espanya, bé que com una veritable província més i no pas com a colònia. Fallits els moviments reformistes (1865–67), esclatà el «Grito de Yara» (1868). Carlos Manuel de Céspedes (1819–74) proclamà la república a la seva finca de la Demajagua, donà la llibertat als esclaus i els declarà soldats de la nova república. L'abolició de l'esclavitud fou inscrita a la constitució cubana (1869). Seguí una guerra de deu anys, amb una mortaldat terrible. Vencedores les tropes del general espanyol Martínez de Campos, i després del tractat de pau de Zanjón (1878), que garantia la llibertat concedida per la república cubana als antics combatents negres de l'exèrcit vençut, la metròpoli finalment abolí l'esclavitud (1880). La guerra de 1868–78 havia arruïnat molts terratinents cubans, els béns dels quals havien estat embargats o destruïts. Una part de les hisendes en subhasta pública foren comprades per nord-americans, que, vers l'any 1890, arribaren a posseir una desena part de les terres cubanes conreades. Després de modestes projectes reformistes d'Antonio Maura, els quals fracassaren, la guerra fou represa l'any 1895 a instigació del Partido Revolucionario Cubano de José Martí (1853–95). La mortaldat a l'exèrcit espanyol fou immensa; el general espanyol Weyler, al seu torn, ordenà la concentració de la població rural cubana, tinguda globalment per sospitosa, i més de dos-cents mil civils moriren de fam i de malalties. El general Blanco substituï Weyler a la fi del 1897, i l'any següent concedí l'autonomia: seguiren motins integristes i l'explosió del cuirassat nord-americà «Maine» a la badia de l'Havana. Els EUA, que havien fet pressió debades al llarg de la guerra perquè Cuba els fos venuda, entraren en combat i destruïren l'esquadra espanyola davant Santiago. El tractat de París (1898) consagrava la pèrdua de Cuba, Puerto Rico i les Filipines. L'illa fou governada i ocupada militarment per nord-americans durant tres anys. La República Cubana no fou proclamada (1902) sinó després que Washington imposés la Platt Amendment (1901, abolida el 1934), per la qual els EUA es reservaven el dret d'intervenir militarment a Cuba sempre que ho creguessin convenient; Cuba era, de fet, protectorat nord-americà amb avantatges en matèria d'exportació de sucre als EUA. La població de Cuba augmentà (es quadruplicà del 1900 al 1960), i de centre d'immigrants, esdevingué

lloc d'emigrants, sobretot vers els EUA.

Els catalans a Cuba

Després de la independència de les colònies continentals d'Amèrica foren molts els catalans que s'establiren a Cuba. Intervingueren en la indústria del sucre, del tabac, del rom i de la blanqueria i especialment en el petit comerç al detall. Intervingueren també en el comerç del tassall (tasajo) i en el d'esclaus; les seves fortunes ajudaren a la capitalització de la indústria catalana de la segona meitat del s XIX. En la cultura cubana influïren catalans com Marià Cubí, Francesc Camprodon, el jesuïta Benet Vinyes, Claudi Minó, catedràtic de la universitat de l'Havana, Antoni Maria Claret, arquebisbe de Santiago de Cuba del 1849 al 1857, que denuncià els mals tractes que sofriren els esclaus negres, i Frederic Capdevila, defensor dels estudiants cubans afusellats el 1871. Alguns dels dirigents independentistes eren catalans o d'ascendència catalana. També han estat molt nombroses les associacions catalanes a Cuba.

De la revolució castrista ençà

Malgrat tenir una renda per càpita de les més altes del món, Cuba tenia extrems de polarització social: fins i tot els bons anys, la quarta part de la població masculina vàlida era en atur forçós tot l'any, excepte a l'època de la zafra. Políticament, alternaren a l'Havana governs civils corromputs, com el de Ramón Grau San Martín (1944–48) o el de Carlos Prío Socarrás (1948–52), amb dictadures militars policíiques també venals, com la del general Machado (1924–33) i la del general Fulgencio Batista (1939–43, 1952–59), a la qual Fidel Castro i els seus companys del Movimiento 26 de Julio posaren fi (1959) després de tres anys de guerrilla a Sierra Maestra. Fidel Castro duia un programa reformista, però el total refús de Washington a admetre'l radicalitzà la política castrista. Els EUA hi trencaren les relacions diplomàtiques (1961) i la CIA i el Pentàgon fomentaren una invasió d'emigrats cubans (badia de Los Cochinos), que fracassà; aquell mateix any Fidel Castro declarà Cuba primera república socialista d'Amèrica. Tots els partits pro-governamentals formaren, el 1965, el Partido Comunista de Cuba. Els EUA instituïren aleshores el bloqueig econòmic i polític a Cuba. Paral·lelament, el règim cubà intensificà les seves relacions amb l'URSS. Castro permeté la instal·lació de bases de coets soviètics a l'illa, fet que provocà una crisi internacional (1962–63) que s'acabà amb la retirada dels coets després de negociacions entre Washington i Moscou. Les relacions amb alguns dels països americans empitjoraren arran de la intervenció militar cubana a Angola (1976) i Etiòpia (1977) i, més tard, pel suport de Fidel Castro a les guerrilles comunistes de Nicaragua i El Salvador. Amb la derrota electoral sandinista, Cuba deixà de donar suport a Nicaragua. Altrament, amb l'aprovació dels països llatinoamericans, entrà com a membre del Consell de Seguretat de l'ONU (1991). En el pla intern, el règim de Fidel Castro adoptà un caire rígid i intransigent davant les discrepàncies. Tot i que el 1986 tingué lloc un remodelatge considerable del comitè central i l'elecció d'un nou consell d'estat, Castro no semblà en cap moment inclinat a promoure les mesures liberalitzadores impulsades per Gorbaçov a l'URSS. Per calmar les crítiques populars i internacionals, Castro convocà les primeres eleccions cubanes (febrer del 1993), en què un 88% dels cubans li donà suport. A partir del 1991, però, l'evolució dels països de l'Est havia produït un fort aïllament de Cuba, que es preparà per a una etapa d'autarquia i resistència, caracteritzada per la radicalització del bloqueig econòmic dels EUA, que aguditzà les precàries condicions de vida i motivà un fort augment del nombre de cubans que fugien cap a les costes de Miami per mar, els anomenats "balseros", sobretot a partir de l'estiu del 1994. Aquest fet originà una nova crisi amb els Estats Units, que es resolgué parcialment amb l'acord signat el 2 de maig de 1995 sobre la immigració de cubans a Amèrica del Nord. El 1995 s'autoritza la instal·lació d'empreses estrangeres sense participació de capital estatal a cubà. El 24 de febrer de 1996 les forces aèries cubanes abateren dues avionetes civils nord-americanes pilotades per exiliats cubans, que havien penetrat en territori aeri cubà per protegir els "balseros" que fugien de l'illa, fet que originà una nova crisi en la relació de tots dos països. El 6 de març del mateix any fou aprovada pel Congrés dels Estats Units la llei "Helms–Burton", que preveia sancions contra qualsevol empresa (nord-americana o no) que realitzés transaccions amb Cuba. Al gener de 1998, el papa Joan Pau II visità Cuba efectuant dues misses multitudinàries a Santiago i a l'Havana. La visita reobrí el debat referent al bloqueig nord-americà a l'illa. Tanmateix, Joan Pau II demanà l'acceleració del procés democratitzador a Cuba.

Castro Ruz, Fidel

(Mayarí 1926)

Polític cubà. Fill d'un emigrat gallec benestant, intentà (1953), sense èxit, l'enderrocament de la dictadura de Batista mitjançant l'assalt a la caserna de Moncada a Santiago. Condemnat a mort, hom li commutà la pena i fou amnistià el 1955. S'exilià a Mèxic, on fundà el moviment 26 de julio. El 1956 desembarcà a Cuba i s'internà a Sierra Maestra, on inicià la lluita de guerrilles contra Batista, el qual, el 1959, fugí del país. Aquest mateix any, Castro esdevingué cap de govern i instaurà un règim revolucionari. L'expropiació, sense indemnització, de nombroses propietats nord-americanes marcà l'inici de l'afrontament amb els EUA, agreujat el 1961 arran del frustrat desembarcament d'elements contrarevolucionaris, assessorats pels EUA, a la badia de Cochinos. En ésser creades les Organizaciones Revolucionarias Integradas (1961), en fou nomenat secretari general, càrrec que continuà ocupant una vegada transformades en Partido Unido de la Revolución Socialista (1962) i, finalment, en Partido Comunista Cubano (1965). En la Primera Declaración de l'Havana (1960) i especialment en la Segunda Declaración (1962), Castro exposà les directrius de la revolució socialista a Cuba i de la lluita d'alliberament nacional antiimperialista a l'Amèrica Llatina. Com a màxim líder cubà, havent d'afrontar nombroses dificultats econòmiques derivades del bloqueig econòmic pels EUA, Castro reforçà els lligams econòmics i polítics amb l'URSS i donà suport als moviments guerrillers llatinoamericans i trameté assessors i tropes a països com Angola, Etiòpia, Grenada i Nicaragua a partir del 1976. Amb l'entrada en vigor de la primera constitució socialista de Cuba (1976), Castro assumí els càrrecs de cap de l'estat, president del consell d'estat i president del consell de ministres. Contrari al reformisme soviètic de M.Gorbaçov, vers la dècada dels noranta hagué d'afrontar a l'interior dificultats econòmiques i moviments d'oposició i un nou aïllament internacional. Ha publicat *La historia me absolverá* (1953) i *Obra revolucionaria*.

castrisme

Moviment polític revolucionari, desenvolupat a Amèrica Llatina a partir dels darrers anys de la dècada del 1950. Té origen en la crítica de la pràctica política dels partits comunistes ortodoxos i pren com a model la revolució cubana. Els seus principals teòrics foren Ernesto Che Guevara, Fidel Castro, Régis Debray i Douglas Bravo. El castrisme sosté que per a dur a terme les reformes socio-econòmiques que alliberin les masses llatinoamericanes de l'explotació i de la misèria cal l'enderrocament, mitjançant la revolució popular i nacional armada, dels règims oligàrquics aliats de l'imperialisme nord-americà. El castrisme adopta la guerrilla —tant la urbana com la rural— com a sinònim de guerra revolucionària pel poder, i no pas com a simple tàctica defensiva. Tanmateix, no és necessària l'existència prèvia d'un partit de masses organitzat i estructurat com a avantguarda revolucionària. Experiències de caràcter castrista s'han desenvolupat gairebé en tots els països d'Amèrica Llatina des del 1959, bé que la majoria han fracassat. A la fi del decenni del 1970, aquests fracassos (especialment el de Che Guevara a Bolívia), menaren una orientació de la política exterior cubana vers posicions pro-soviètiques. Vers la fi dels anys vuitanta, però, la dissolució del bloc comunista comportà l'aïllament del castrisme i la necessitat de renovar-se.

Cuba Estado de las Grandes Antillas; 110.922 km², 10.636.000 hab. Cap. La Habana. Situado entre el océano Atlántico, al N, y el mar Caribe, al S.

GEOGR. Geografía física. El archipiélago cubano está formado por Cuba, la mayor de las islas de las Grandes Antillas (105.007 km²), la isla de la Juventud y un sinnúmero de islotes y arrecifes (cayos). Su relieve es predominantemente llano y ondulado, con algunas formaciones montañosas de escasa entidad: al O, la cordillera de Guaniguanico (sierra de los Órganos); en el centro, la sierra de Escambray; y en el extremo SE de la isla, la sierra Maestra (2.005 m de alt. en el pico Turquino); entre ellas se abren una serie de penillanuras (Florida, Camagüey) y llanuras (Aluvial del sur, Cársica meridional). Entre los ríos, tan sólo destaca el Cauto, que nace en la vertiente N de sierra Maestra y desemboca en el golfo de Guacanayabo. En su extenso y arenoso litoral (más de 5.700 km de long.), se abre una serie de bahías naturales (La Habana, Santiago de Cuba) donde existen buenos puertos. El clima de Cuba es caluroso y

húmedo –típico de las latitudes tropicales–, suavizado por la influencia oceánica y de los nortes, que son vientos fríos que soplan hacia el S desde América del N: la temperatura media es de 25,5 oC. La vegetación se ha visto perjudicada de forma notable por la acción

del hombre (deforestación de la selva tropical). Geografía humana. Hasta finales del s. XIX, la isla de Cuba estaba todavía relativamente poco poblada (1,5 millones de hab.). La expansión de las plantaciones agrícolas fue el factor que animó el aumento demográfico en el s. XX, a partir de una intensa corriente migratoria: en la actualidad, la isla se distingue por su notable densidad (97,5 hab./km²). Al rápido aumento de la población, atenuado en su ritmo tan sólo

en la última década, le ha acompañado una desigual distribución de sus efectivos sobre el territorio –con concentraciones importantes en el área de la capital (más de 2.800 hab./km²) y en las provincias de La Habana, Holguín y Santiago de Cuba (más de 100 hab./km²)–, así

como un creciente proceso de urbanización (el 72,8 % de la población cubana vive en ciudades). El peso de La Habana y de sus suburbios es notable (2.119.059 hab.), pues la capital engloba por sí sola casi la quinta parte de la población total del país. Siguen a La Habana en importancia los núcleos de Santiago de Cuba, Camagüey, Holguín,

Guantánamo, Santa Clara, Bayamo, Pinar del Río y Cienfuegos. Geografía económica. El régimen comunista instaurado por Fidel Castro en 1959 ha logrado desarticular la estructura económica colonial de Cuba (por ejemplo, con la eliminación del latifundio), aunque su excesivo aislacionismo internacional y la rigidez de su política económica han

impedido un mayor desarrollo económico. La principal producción agrícola del país es la caña de azúcar (Ciego de Ávila, Las Tunas, Villa Clara): tras la desmembración de la URSS, Cuba ha pasado a ser el tercer productor mundial de azúcar (7.000.000 t) y el principal

exportador de este producto; otros cultivos de importancia son los del café, el arroz y el tabaco. Nutrida cabaña vacuna (productos lácteos en la prov. de La Habana y carne en la de Camagüey). En el sector de la minería, el país tan sólo posee destacados yacimientos

de níquel (Moa, Nícaro), metal del que Cuba es la sexta productora mundial, con 32.200 t, y de cobre (Matahambre y El Cobre). Predomina la industria tradicional, relacionada con los productos del campo (ingenios azucareros, destilerías, manufacturas del tabaco, ind.

textil); en las últimas décadas han experimentado un notorio avance las industrias metalúrgica (níquel, cobre), mecánica (material de transporte, maquinaria agrícola) y química (productos farmacéuticos, fertilizantes), entre otras. En la siderurgia destacan los centros de Cotorro y La Habana. La falta de energía ha obligado a realizar cuantiosos gastos en materias primas (petróleo y derivados, carbón), necesarias para el proceso de industrialización; esta carencia

contribuye a explicar el déficit de la balanza comercial del país. Por otra parte, la economía cubana se ha visto notablemente perjudicada por la desmembración de la URSS, su principal socio comercial desde 1959, año en que triunfó la revolución castrista. A ello hay que sumar el bloqueo a que EE UU ha sometido a la isla en los últimos años, que ha hundido la economía hasta niveles desconocidos y ha conducido al país a padecer una preocupante escasez de alimentos y de materias primas. Ante esta situación, el gobierno ha decidido liberalizar ligeramente la economía, comenzando por la legalización del ejercicio de ciertas profesiones liberales.

HIST. Conquista española. La isla que Colón nombró Juana durante su segundo viaje (1493–1496), pero que los nativos llamaban Cuba, a la llegada de los españoles estaba densamente poblada por las tribus

guanajatabey, ciboney y taino. La primera, primitiva y nómada, habitaba al O; la segunda, de cultura neolítica y dedicada a la pesca

y a la agricultura, ocupaba el resto de la isla, sometida por la tercera, de cultura superior y llegada desde el continente. En 1511, Diego Velázquez, tras dar por concluida la búsqueda de oro en La Española (Santo Domingo), inició la conquista de Cuba, donde se fundaron las ciudades de Bayamo, Baracoa, Trinidad, Sancti Spíritus, Puerto Príncipe, Santiago de Cuba y La Habana. Los indios fueron sometidos a la encomienda, sistema por el cual el colono español podía hacer uso de sus servicios a cambio de protegerlos y evangelizarlos. Hacia 1540, la población nativa se había reducido a unos pocos miles a causa de las enfermedades y de la brutalidad de su esclavización. La colonia española. Paralelamente a la despoblación

indígena, el agotamiento del oro y el descubrimiento de México por Hernán Cortés (1519), provocaron el éxodo de los colonos hacia el continente dejando la isla casi abandonada. No obstante, hacia 1560 y debido a su estratégica situación en la ruta entre México y España,

La Habana empezó a cobrar importancia como puerto de escala casi obligada para las naves que viajaban a Europa. Asimismo, hacia 1590 la población creció ostensiblemente al intensificarse el tráfico de esclavos africanos, que ya había comenzado en 1513, a raíz de la

inexorable extinción de la población indígena. Este hecho y la redistribución de la tierra supusieron el desarrollo masivo de las actividades agropecuarias y en especial de la explotación de la caña de azúcar y del tabaco. En el s. XVII La Habana poseía el segundo

astillero de América y era uno de los principales puertos exportadores de cueros, azúcar y tabaco. En el s. XVIII, la importancia de este tráfico movió a la corona española a imponer el

monopolio peninsular y a fijar los precios de los productos, lo cual originó la reacción violenta de los vegueros, pequeños productores tabacaleros, en tres ocasiones entre 1717 y 1723. Asimismo, corsarios holandeses, franceses e ingleses atraídos por las riquezas de los

hacendados hicieron a la isla objeto de constantes incursiones piratas a las poblaciones costeras. Después de la ocupación británica de La Habana (1762), la libertad de comercio con los principales puertos españoles y con EE UU, merced a la guerra de independencia de

este país, significó que la isla fuese uno de los más importantes centros comerciales de América, hecho al que también contribuyó la insurrección negra en Haití (1791–1795). Pero la concentración de la riqueza en pocas familias y la pobreza de la mayor parte de la población, sobre todo la de origen negro, determinaron un régimen represivo, que sofocó las rebeliones negras de Nicolás Morales (1795) y José Antonio Aponte (1812). En este contexto, la oligarquía criolla envió a las cortes de Cádiz dos diputados con la pretensión de

obtener la abolición del «pacto colonial», que obligaba a la isla a comerciar sólo con España, y mayores franquicias en la trata de esclavos. En 1818, merced al apoyo que la clase dominante cubana brindara al absolutismo monárquico, Cuba obtuvo la libertad de comercio y se convirtió, con Puerto Rico, en el último reducto del imperio español en América. Período insurreccional. El s. XIX estuvo señalado por la movilización de los cubanos alrededor de tres ideas sobre el futuro de la isla: la independencia, la vinculación a España

como provincia autónoma y la anexión a EE UU. Todas ellas generaron intentos insurreccionales y la consiguiente represión de las autoridades españolas. El gobernador Vives (1823–1832) promovió el desarrollo económico favoreciendo el esclavismo y reprimiendo a una población mayoritariamente de raza negra. Una serie de rebeliones negras determinó que los hacendados aceptaran una limitación en el tráfico de esclavos, pero al mismo tiempo acercó a un sector de ellos a los estados esclavistas de EE UU (1850–1857), los cuales apoyaron fracasadas conjuras «anexionistas». La decidida acción española logró acabar con este movimiento,

pero no pudo hacer lo mismo con el «reformista». Éste, formado por empresarios e intelectuales apoyados por la clase media, tras reivindicar sin éxito desde la legalidad una mayor autonomía administrativa (1830–1837 y 1859–1868), en 1868, optó por la rebelión armada. Las guerras de emancipación cubana (V. guerras de Cuba), en cuya última fase intervino el ejército estadounidense, concluyeron con la firma, el 10 de diciembre de 1898, del tratado de París entre EE UU y España, por el que ésta cedió a aquél Cuba, Puerto Rico, Filipinas y Guam. La república independiente. El 1 de enero de 1899 EE UU tomó posesión de la isla y la ocupó militarmente durante cuatro años. En este período consolidó sus

intereses económicos y procuró una anexión que, si bien no logró, puso a Cuba en la disyuntiva de aceptar la ocupación militar o incorporar en la Constitución la enmienda Platt, por la cual la soberanía cubana quedaba limitada y supeditada a la estadounidense

(1902–1936). El 20 de mayo de 1902 el general Wood entregó el gobierno de la isla al presidente Tomás Estrada Palma. En 1906, la sublevación que siguió a su reelección movió a Estrada Palma a pedir una nueva intervención de EE UU. Tres años más tarde se convocaron

nuevas elecciones siendo elegido el liberal José Miguel Gómez. En 1920 la caída en picado del precio del azúcar originó una grave crisis económica, que EE UU aprovechó para comprar la quinta parte de la superficie de la isla y aumentar su control de la agricultura e industria cubanas. En 1921 fue elegido presidente Alfredo Zayas, quien, para sofocar una insurrección popular, se alió al general Gerardo Machado en 1924. Éste ganó las elecciones del año siguiente e instauró una dictadura hasta 1933. Durante la misma recuperó para Cuba la isla de Pinos y combatió la crisis económica, aunque no la corrupción, con duras medidas restrictivas. Derrocado por un movimiento popular, le sucedieron Carlos Manuel de Céspedes (1933),

Ramón Grau San Martín (1933–1934) y Carlos Mendieta (1934–1935), estos dos últimos impuestos por el sargento Fulgencio Batista. En 1936, fue elegido presidente Miguel Mariano Gómez, cuyo gobierno abolió la enmienda Platt y decretó una amnistía política. Destituido

por el congreso, fue reemplazado por Federico Lareco Bru, a quien sucederían en la presidencia Batista (1940–1944), R. Grau San Martín (1944–1948) y Carlos Prío Socarrás (1948–1952). La revolución castrista. El 10 de marzo de 1952, F. Batista derrocó a Prío Socarrás e inició una dictadura (1952–1959), en cuyo transcurso persiguió a la

oposición, convirtió la isla en el garito de EE UU y entregó a sus compañías el control casi total de la economía cubana. Esta situación creó las condiciones propicias para que la guerrilla, que operaba desde 1956 en sierra Maestra dirigida por Fidel Castro y apoyada por

el campesinado, ocupara el poder el 1 de enero de 1959. El nuevo régimen redistribuyó la tierra entre los campesinos, reemplazó el ejército por las milicias populares e inició una ambiciosa política de alfabetización y de reformas económicas de corte socialista. EE UU

reaccionó suspendiendo la compra de azúcar a Cuba, pero ésta nacionalizó las empresas estadounidenses. El enfrentamiento derivó en la frustrada invasión de la bahía Cochinos (1961), y la consolidación del régimen cubano controlado por el Partido Comunista. Tras la

condena y exclusión de Cuba del seno de la OEA (1962) se inició una grave crisis mundial con la instalación de misiles soviéticos en la isla y el bloqueo económico por parte de EE UU. Al final de dicha crisis, Cuba no logró recuperar la base de Guantánamo ni levantar el bloqueo económico, pero sí aumentó su dependencia de la URSS, a la que apoyó en la invasión de Checoslovaquia (1968). Asimismo, financió focos guerrilleros en Latinoamérica y envió tropas a Angola (1975–1978), Siria, Yemen del Norte y a varios países africanos. Los cambios operados en la URSS y que condujeron a su disolución (1991), agravaron la crisis estructural de la economía cubana, y el régimen se ha mostrado incapaz de adaptarse a la situación del nuevo orden

internacional. Aunque se aprobaron cambios constitucionales para permitir la elección directa de los miembros de la Asamblea Nacional (1992), F. Castro llamó a cerrar filas sobre la integridad ideológica y a resistir el bloqueo económico y el grave desabastecimiento. Por otra parte, en junio de 1993 las tropas rusas se retiraron de la isla, finalizando así una estrecha colaboración militar con la antigua URSS. En 1996 el presidente estadounidense Bill Clinton, aprobó la ley Helms–Burton, que preveía sanciones contra las empresas extranjeras que invirtieran en la isla, aunque debido a diversos aplazamientos motivados por el rechazo internacional no fue puesta en práctica.

-----La revolució cubana-----

El gener de 1959, les guerrilles del Movimiento 26 de Julio van baixar de Sierra Maestra i van donar el cop de gràcia al corrupte règim del dictador Fulgencio Batista.

Les inquietuds socials del nou règim revolucionari el van conduir ben aviat a organitzar la distribució de terres que eren de l'Estat, dels terratinents i de les companyies estrangeres, majoritàriament nord–americanes, amb les quals aviat van sorgir conflictes. Els Estats Units també es van escandalitzar pels processos i les execucions sumàries contra els elements més compromesos amb el règim anterior.

Inicialment, ni el líder del moviment, Fidel Castro, ni molts dels seus lloctinents, tenien cap relació amb el comunisme (però sí el germà de Castro, Raúl, i l'argentiní Che Guevara). Eren una mena de nacionalistes d'idees populistes. Però davant l'hostilitat oberta de Washington, el nou règim va gravitar ràpidament cap a l'esquerra política, i d'aquí cap al bloc soviètic. La qüestió agrària era al cor del problema. L'estructura econòmica de Cuba estava centrada en el monocultiu del sucre i, per tant, el boicot dels EUA, el principal comprador fins en aquell moment, va ser un cop que els cubans només van poder pal·liar quan l'URSS es va erigir en nou client, ja al llarg de 1960.

La possibilitat que Cuba es decantés cap a l'òrbita soviètica va causar una forta alarma a Washington, on es va decidir posar en marxa una operació per a derrocar el règim de Castro. En aquella època, la CIA havia crescut enormement, i havia obtingut una sèrie d'èxits amb les operacions encobertes que havia dut a terme a països tan variats com l'Iran, el Tibet, Laos o Indonèsia. L'abril de 1961, utilitzant les mateixes tècniques, la CIA va organitzar el desembarcament d'una brigada d'exiliats cubans anticastristes a la badia de Cochinos. El model d'aquesta operació recordava molt el que s'havia utilitzat per enderrocar el president Jacobo Arbenz, a Guatemala, el 1954.

Les tropes cubanes anticastristes, un cop conquerit un cap de pont, l'havien de defensar com a mínim durant setanta–dues hores. S'hi instal·laria un govern provisional cubà, portat dels Estats Units, que seria immediatament reconegut per aquesta potència i per tota una sèrie de països aliats de Washington a l'Amèrica Llatina. Aquest pas donaria peu a una intervenció internacional quan el govern provisional anticastrista demanés ajut.

Però l'operació va ser un fracàs total, en part a causa de les informacions errònies que havia recollit la CIA sobre el suport social al règim cubà. En el moment més crític, els nord–americans es van negar a donar suport directament a l'operació, en part per la indecisió del president Kennedy, que acabava d'arribar a la Casa Blanca.

-----La República Socialista de Cuba-----

Poc temps després, el primer de maig, Castro va proclamar la República Socialista de Cuba (tot i que ell no es va declarar simpatitzant comunista fins al desembre d'aquell mateix any).

El fet va provocar un gran nerviosisme entre els nord–americans, perquè amb un satèl·lit a les portes dels EUA, els soviètics havien assolit saltar el cinturó aïllant de grans pactes i aliances polítiques i militars amb

què s'havia intentat envoltar l'URSS.

A més, el fenomen cubà podia servir d'exemple a altres llocs de Llatinoamèrica, i l'estratègic canal de Panamà també quedava molt a la vora de la Cuba prosoviètica.

-----La crisi dels míssils-----

L'octubre de 1962, un avió espia nord-americà va descobrir que els soviètics intentaven instal·lar a Cuba quatre rampes de míssils balístics d'abast mitjà amb capacitat nuclear. Això tenia una enorme importància per als nord-americans, ja que els soviètics aconseguien pal·liar la seva inferioritat en míssils intercontinentals o de llarg abast. Com que Cuba està a només 150 quilòmetres de la costa nord-americana, els coets soviètics instal·lats a l'illa tenien al seu abast gairebé tot el territori dels Estats Units.

Els més radicals van propugnar bombardejos immediats contra les instal·lacions, la qual cosa hauria generat un gran nombre de víctimes civils i, potser, una guerra a gran escala amb l'URSS. L'octubre de 1962, però, la mateixa cautela que el president Kennedy havia demostrat durant els fets de la badia de Cochinos va evitar conseqüències pitjors. Es va optar pel bloqueig naval de l'illa, que va impedir que arribessin a Cuba més vaixells soviètics carregats amb armament nuclear.

L'arriscat pols va acabar amb una aparent derrota dels soviètics, que van acceptar el desmantellament dels emplaçaments de míssils a Cuba. Posteriorment es va saber que Kennedy havia accedit a fer el mateix amb els coets nord-americans instal·lats a Turquia, i que, a més, havia acceptat el compromís de no atacar Cuba i de no tornar a organitzar intents com el de la badia de Cochinos (tot i que es van planejar diversos atemptats contra Fidel Castro).

És evident que la soviètzació de Cuba va tenir un enorme significat com a episodi crític de la guerra freda. Tanmateix, també era el símptoma de fins a quin punt la transició de l'esfera colonial feia aigües i estava preparant el món per a una dinàmica que acabaria desbordant l'enfrontament bipolar. Perquè els problemes que plantejava a Cuba el seu monocultiu sucrer eren els d'una economia colonial. I també formava part d'això la penetració nord-americana en una multitud de sectors industrials o de serveis de l'illa, fins i tot d'economia il·legal o delictiva, a través de l'enorme pes de la màfia. Per tant, després de la crisi de la tutela colonial nord-americana, el seu lloc havia estat ocupat pels soviètics.

De tota manera, el desenllaç pacífic de la crisi dels míssils va comportar un alleujament a Moscou i a Washington que es va traduir en un llarg període de distensió i, en termes diplomàtics de l'època, de "coexistència pacífica".

A poc a poc es van anar obrint canals de comunicació estables –com el famós "telèfon vermell" entre la Casa Blanca i el Kremlin– i fins i tot els primers acords –com la prohibició de proves nuclears a l'espai extraatmosfèric i sota el mar– signat en el si del tractat de Moscou, l'agost de 1963. A mitjan anys seixanta, els nord-americans van fer públic que abandonaven l'estratègia de "represàlia massiva" a un atac nuclear per la de "resposta flexible".

-----Els grans fracassos en la política exterior-----

Principalment, però, els grans fracassos del nou dirigent soviètic es van manifestar en la política exterior. La penetració soviètica a l'Orient Mitjà i Indonèsia mai no va ser gaire ferma, i encara menys els primers intents per guanyar-se la confiança d'alguns països africans que acabaven d'obtenir la independència.

D'una altra banda, el desmantellament forçat de les bases de míssils nuclears a Cuba (1962) va comportar una humiliació pública internacional per als soviètics, per més que secretament Kennedy accedís a compensacions estratègiques importants.

Cap al final dels anys cinquanta, Khruixtxov ja havia descobert que la guerra freda, com a enfrontament estratègic a escala mundial, era una cosa absolutament nova en la història de la humanitat. Una escala tan descomunal feia impossible controlar no solament el que podia fer l'enemic, sinó també les reaccions dels propis aliats. La realitat va acabar sent desconcertant, ja que a tots dos blocs es van produir dissidències i cismes imprevistos. En el camp soviètic, com s'ha vist, ja s'havia produït una primera ruptura l'any 1948. Només deu anys més tard es forjava un nou esvoranc, aquesta vegada amb la Xina comunista.

-----L'expansió revolucionària dels cubans-----

La massiva intervenció de tropes cubanes en alguns conflictes producte de la descolonització portuguesa (guerra civil d'Angola) o en guerres interestatals (guerra de l'Ogaden entre Etiòpia i Somàlia, 1977) van alarmar Washington.

Moscou va recórrer als cubans en part per les seves ànsies d'estendre la revolució al Tercer Món, però també perquè els seus caràcters racials els acostaven més als africans. A més, era una manera de demostrar als adversaris xinesos que els soviètics continuaven actius, que no eren l'imperi caduc i burocratitzat del qual parlava Pequín.

Moscou seguia compromès amb l'expansió revolucionària, per a la qual cosa recorria a Cuba, un règim germà jove i dinàmic. D'altra banda, els mateixos comunistes cubans estaven entusiasmats davant la idea d'exportar la seva revolució a l'Àfrica, com ho demostrava la presència del Che al Congo, el 1960.

Però l'alarma només havia començat. El 1978 es van signar els acords de Camp David que semblaven tornar l'estabilitat a l'Orient Mitjà.

Però, a més de la torbadora revolució iraniana, aquell mateix any va veure com trontollava la dinastia dels Somoza, que havien governat Nicaragua de manera abusiva i corrupta durant dècades. Als anys setanta, aquest país era un altre aliat formal dels nord-americans, per la qual cosa Washington veia amb molta pressió la insurrecció general decretada pel Frente Sandinista de Liberación Nacional que ja comptava amb importants suports socials.

Finalment, els sandinistes van aconseguir agafar el poder el juliol de 1979, cosa que el govern nord-americà va veure com una nova reedició –aquesta vegada continental– de la revolució cubana, perillosament a prop del canal de Panamà.

El març d'aquell mateix any es va instaurar un règim marxista a la diminuta illa de Granada, situada al Carib. Tant nicaragüencs com granadins van rebre ajuda cubana, encara que el règim sandinista mai es va arribar a soviètitzar ni tan sols es va declarar marxista.

A l'altra banda del Teló d'Acer també van aparèixer contradiccions de difícil solució. El final de la guerra del Vietnam havia deixat enrere dos estats veïns que reproduïen a petita escala els perillosos cismes del bloc comunista.

-----Vell i nou ordre colonial-----

Les transformacions polítiques europees que van resultar del nou ordre internacional sorgit de la Gran Guerra, van tenir les seves repercussions als imperis colonials.

Van desaparèixer les possessions alemanyes en Àfrica, Àsia i Oceania. L'Imperi otomà es va volatitzar.

El repartiment de les colònies d'uns i altres es va fer en virtut del que llavors s'anomenava el sistema de mandats. Com que la simple i pura annexió dels territoris colonials abandonats per l'enemic entrava en

contradicció amb l'objectiu de lliurar la guerra en nom de la llibertat dels pobles i els principis democràtics, les forces polítiques més progressistes dels països aliats, van proposar que tals territoris passessin a ser administrats per la Societat de les Nacions.

Però era evident que aquest organisme no posseïa capacitat per exercir per si mateix la tutela de les colònies "orfes". Per tant, l'Article 22 del Tractat de Versalles va acabar per establir que Gran Bretanya i França, en base a la seva experiència, assumirien aquella tasca en nom de la Societat de Nacions (mitjançant un "mandat"), i amb l'objectiu final de preparar per a la independència les més idònies.

El sistema de mandats amagava amb prou feines una nova forma de dominació colonial basada en àrees d'influència o estats satèl·lits, i no en l'administració directa des de la metròpoli. El procediment havia estat experimentat pels nordamericans amb èxit a Cuba, Panamà i Filipines, al llarg dels primers anys del segle. En certa mesura, els interessos imperialistes havien actuat així sobre Llatinoamèrica, al llarg de bona part del segle XIX.

Per tant, el sistema de mandats no va ser sinó una perpetuació del domini colonial franco-britànic a l'Orient Mitjà, que de fet ambdues potències s'havien repartit per avançat el 1916, en virtut dels acords secrets Sykes-Picot. Londres va crear allí un sistema d'Estats titelles (Irak i Transjordània), i França va intentar fer el mateix a Síria i el Líban, amb menys èxit que els britànics.

comunisme

Organització social en què els béns són tinguts en comú. Com a teoria social, en general, ha estat la base ideològica de corrents filosòfics idealistes que proclamen la igualtat absoluta de tots els homes. En sentit estricte, però, el comunisme, com a sistema social i com a pràctica política i social, va lligat als corrents del socialisme de tipus marxista (comunisme pròpiament dit) i de l'anarquisme (comunisme llibertari), a la creació de la Primera Internacional (1864) i a l'experiència de la Comuna de París (1871). La teoria i la pràctica teòrica del comunisme van unides a la història del moviment obrer, mitjançant el socialisme, l'anarquisme, el marxisme i les internacionals obreres. La pràctica política, però, es desenvolupà sobretot a partir de la crisi de la socialdemocràcia durant la Primera Guerra Mundial i el sorgiment del corrent revolucionari format pels bolxevics i el grup Spartakus, entorn de les conferències internacionals de Zimmerwald i de Kienthal (1915 i 1916), contrari al revisionisme i al reformisme de la Segona Internacional. La Revolució Russa, la creació del Partit Comunista Rus (bolxevic) i la fundació de la Tercera Internacional o Komintern estengueren el marxisme-leninisme a les diferents organitzacions obreres i començaren, així, un període d'ofensiva que es clogué amb la desfeta de la revolució alemanya (1923) i amb el creixement del feixisme. A Europa, l'any 1918 començaren a sorgir els primers partits comunistes (Àustria, Polònia, Alemanya, Hongria, etc), però fou sobretot a partir de la fundació de la Tercera Internacional o Komintern (1919) i del seu segon congrés, que augmentà el nombre de partits comunistes, la majoria sorgits d'escissions dels partits socialistes. Un període revolucionari començà amb la proclamació de la república soviètica d'Hongria, les vagues generals a Berlín i al Ruhr, la república soviètica de Baviera, les vagues generals a França (1919) i Alemanya (1920) i l'ocupació de fàbriques al nord d'Itàlia (1920). La majoria d'aquestes accions no reeixiren, i el comitè executiu de la Internacional formulà les tesis sobre el Front únic (1921), a partir de la desfeta de la revolució alemanya del març de 1921. Unes altres temptatives revolucionàries tingueren lloc a Bulgària i a Alemanya (1923), però fracassaren. A partir d'aquesta derrota, el moviment entrà en un període de confusió referent a la qüestió de les aliances, que durà gairebé fins al sisè congrés de la Internacional (1928), i la repressió caigué sobre la majoria dels partits comunistes europeus. Durant aquests anys la tàctica del comunisme es decantà cap a l'esquerra i formà pinya entorn de la puresa de la teoria i de l'aparell del partit. El mot d'ordre del cinquè congrés fou el de la bolxevització i la depuració dels partits comunistes, coincidint amb la polèmica entaulada a la mort de Lenin. Mentre durà aquesta depuració, el feixisme avançà i les contrarietats del comunisme augmentaren, sobretot a Xina, on Mao Zedong i Zhu Te aconseguiren organitzar les restes de les forces comunistes el 1928. La desfeta de la revolució a la Xina provocà una gran controvèrsia al si del Komintern, origen de la ruptura total del trotskisme amb Stalin. A partir del sisè congrés del Komintern (1928), es produí un tomb

ultraesquerrà, completat amb l'expulsió de Bukharin de la secretaria del Komintern (1929). El congrés, preveient la crisi econòmica del 1929, la interpretà com a catastròfica i final per al capitalisme i adoptà la tàctica del "tercer període", de "classe contra classe" i d'atac a la socialdemocràcia titllant-la de socialfeixista. Paral·lelament, les fraccions trotskistes convocaren la Primera Conferència Internacional dels bolxevics-leninistes (1930) i iniciaren un procés de reagrupament que conduiria a la formació de la Quarta Internacional el 1938. Durant aquests anys de política esquerrana, fou a Àsia on el moviment comunista cresqué. En plena guerra civil xinesa (1927–37), Mao Zedong i Zhu Te ocuparen la província del Jiangxi i crearen la república soviètica presidida pel primer. A la Indo-xina hom fundà el partit comunista (1930) i creà els soviets a les províncies de Nghe An i Ha Tinh (1930–31). L'avenç del feixisme i del nazisme i el vaivé de la política del Komintern provocaren l'obertura d'un període defensiu del comunisme. En aquest sentit es plantejà la tàctica del Front Popular contra el feixisme, inaugurada pels comunistes francesos i consagrada pel setè congrés del Komintern (1935).

Introducció

Varem escollir Cuba, perquè es veies clarament que si és un país del tercer món, és a causa d'altres països. En el cas de Cuba el principal culpable de la seva pobresa i dels seus problemes és els EUA. A més Cuba, és un país bastant misteriós i que no és molt obert a la resta del món, raó de més per escollir Cuba per el treball, doncs en el fons és un país animat, festiu i agradable. Nosaltres sempre veiem la imatge de Cuba que els americans ens volen fer veure, per això quasi mai tenim una visió real de com és Cuba.

Valoració del treball

El treball ha sigut bastant difícil de realitzar, doncs Cuba és un país bastant tancat, i hi ha poques dades que siguin públiques, i quasi totes són especulacions. El treball en general ha estat interessant de fer, doncs Cuba és un país molt bonic, encara que han estat moltes hores de feina.

Opinió personal

Creiem que el més important per realitzar a Cuba és retirar el bloqueig dels EUA, i potser més tard el país es democratitzarà.

Tot i que els problemes de Cuba no són molt greus comparant-los amb els Africans, creiem que es tindria que fer alguna campanya per Cuba, doncs les activitats i campanyes de les ONG, és quasi nula.

Creiem que queda molta feina per fer a Cuba, en l'àmbit de l'alimentació, doncs el 30% de la població cubana està subalimentada, cosa que demostra que queda molt per fer, en un país on s'ha buscat la pobresa per altres països.

La Constitución de la República de Cuba, norma fundamental del Estado cubano, data de 1976, pero fue reformada en 1992. En el siguiente extracto reproducimos el Preámbulo y el Capítulo I sobre los fundamentos políticos, sociales y económicos del Estado, hasta el artículo 16 inclusive.

Preámbulo y Capítulo I (incompleto) de la Constitución de la República de Cuba.

Preámbulo

NOSOTROS, CIUDADANOS CUBANOS,

herederos y continuadores del trabajo creador y de las tradiciones de combatividad, firmeza, heroísmo y sacrificio forjadas por nuestros antecesores;

por los aborígenes que prefirieron muchas veces el exterminio a la sumisión;

por los esclavos que se rebelaron contra sus amos; por los que despertaron la conciencia nacional y el ansia cubana de patria y libertad;

por los patriotas que en 1868 iniciaron las guerras de independencia contra el colonialismo español y los que en el último impulso de 1895 las llevaron a la victoria de 1898, que les fuera arrebatada por la intervención y ocupación militar del imperialismo yanqui;

por los obreros, campesinos, estudiantes e intelectuales que lucharon durante más de cincuenta años contra el dominio imperialista, la corrupción política, la falta de derechos y libertades populares, el desempleo y la explotación impuesta por capitalistas y terratenientes;

por los que promovieron e integraron y desarrollaron las primeras organizaciones de obreros y de campesinos, difundieron las ideas socialistas y fundaron los primeros movimientos marxista y marxista-leninista;

por los integrantes de la vanguardia de la generación del centenario del natalicio de Martí, que nutridos por su magisterio nos condujeron a la victoria revolucionaria popular de Enero;

por los que, con el sacrificio de sus vidas, defendieron la Revolución contribuyendo a su definitiva consolidación;

por los que masivamente cumplieron heroicas misiones internacionalistas;

GUIADOS

por el ideario de José Martí y las ideas político-sociales de Marx, Engels y Lenin;

APOYADOS

en el internacionalismo proletario, en la amistad fraternal, la ayuda, la cooperación y la solidaridad de los pueblos del mundo, especialmente los de América Latina y del Caribe;

DECIDIDOS

a llevar adelante la Revolución triunfadora del Moncada y del Granma, de la Sierra y de Girón encabezada por Fidel Castro que, sustentada en la más estrecha unidad de todas las fuerzas revolucionarias y del pueblo, conquistó la plena independencia nacional, estableció el poder revolucionario, realizó las transformaciones democráticas, inició la construcción del socialismo y, con el Partido Comunista al frente, la continúa con el objetivo final de edificar la sociedad comunista;

CONSCIENTES

de que todos los regímenes sustentados en la explotación del hombre por el hombre determinan la humillación de los explotados y la degradación de la condición humana de los explotadores;

de que sólo en el socialismo y el comunismo, cuando el hombre ha sido liberado de todas las formas de explotación: de la esclavitud, de la servidumbre y del capitalismo, se alcanza la entera dignidad del ser humano;

y de que nuestra Revolución elevó la dignidad de la patria y del cubano a superior altura;

DECLARAMOS

nuestra voluntad de que la ley de leyes de la República esté presidida por este profundo anhelo, al fin logrado, de José Martí:

"Yo quiero que la ley primera de nuestra República sea el culto de los cubanos a la dignidad plena del hombre".

ADOPTAMOS

por nuestro voto libre, mediante referendo, la siguiente:

CONSTITUCION

Capítulo I

Fundamentos políticos, sociales y económicos del Estado

Artículo 1. Cuba es un Estado socialista de trabajadores, independiente y soberano, organizado con todos y para el bien de todos, como república unitaria y democrática, para el disfrute de la libertad política, la justicia social, el bienestar individual y colectivo y la solidaridad humana.

Artículo 2. El nombre del Estado cubano es República de Cuba, el idioma oficial es el español y su capital es la ciudad de La Habana.

Artículo 3. En la República de Cuba la soberanía reside en el pueblo, del cual dimana todo el poder del Estado. Ese poder es ejercido directamente o por medio de las Asambleas del Poder Popular y demás órganos del Estado que de ellas se derivan, en la forma y según las normas fijadas por la Constitución y las leyes.

Todos los ciudadanos tienen el derecho de combatir por todos los medios, incluyendo la lucha armada, cuando no fuera posible otro recurso, contra cualquiera que intente derribar el orden político, social y económico establecido por esta Constitución.

Artículo 4. Los símbolos nacionales son los que han presidido por más de cien años las luchas cubanas por la independencia, por los derechos del pueblo y por el progreso social:

la bandera de la estrella solitaria;

el himno de Bayamo;

el escudo de la palma real.

Artículo 5. El Partido Comunista de Cuba, marxista y marxista-leninista, vanguardia organizada de la nación cubana, es la fuerza dirigente superior de la sociedad y del Estado, que organiza y orienta los esfuerzos comunes hacia los altos fines de la construcción del socialismo y el avance hacia la sociedad comunista.

Artículo 6. La Unión de Jóvenes Comunistas, organización de la juventud cubana de avanzada, cuenta con el reconocimiento y el estímulo del Estado en su función primordial de promover la participación activa de las masas juveniles en las tareas de la edificación socialista y de preparar adecuadamente a los jóvenes como ciudadanos conscientes y capaces de asumir responsabilidades cada día mayores en beneficio de nuestra sociedad.

Artículo 7. El Estado socialista cubano reconoce y estimula a las organizaciones de masas y sociales, surgidas en el proceso histórico de las luchas de nuestro pueblo, que agrupan en su seno a distintos sectores de la población, representan sus intereses específicos y los incorporan a las tareas de la edificación, consolidación y defensa de la sociedad socialista.

Artículo 8. El Estado reconoce, respeta y garantiza la libertad religiosa.

En la República de Cuba, las instituciones religiosas están separadas del Estado.

Las distintas creencias y religiones gozan de igual consideración.

Artículo 9. El Estado:

a) realiza la voluntad del pueblo trabajador y

encauza los esfuerzos de la nación en la construcción del socialismo;

mantiene y defiende la integridad y la soberanía de la patria;

garantiza la libertad y la dignidad plena del hombre, el disfrute de sus derechos, el ejercicio y cumplimiento de sus deberes y el desarrollo integral de su personalidad;

afianza la ideología y las normas de convivencia y de conducta propias de la sociedad libre de la explotación del hombre por el hombre;

protege el trabajo creador del pueblo y la propiedad y la riqueza de la nación socialista;

dirige planificadamente la economía nacional;

asegura el avance educacional, científico, técnico y cultural del país;

b) como Poder del pueblo, en servicio del propio pueblo, garantiza

que no haya hombre o mujer, en condiciones de trabajar, que no tenga oportunidad de obtener un empleo con el cual pueda contribuir a los fines de la sociedad y a la satisfacción de sus propias necesidades;

que no haya persona incapacitada para el trabajo que no tenga medios decorosos de subsistencia;

que no haya enfermo que no tenga atención médica;

que no haya niño que no tenga escuela, alimentación y vestido;

que no haya joven que no tenga oportunidad de estudiar;

que no haya persona que no tenga acceso al estudio, la cultura y el deporte;

c) trabaja por lograr que no haya familia que no tenga una vivienda confortable.

Artículo 10. Todos los órganos del Estado, sus dirigentes, funcionarios y empleados, actúan dentro de los límites de sus respectivas competencias y tienen la obligación de observar estrictamente la legalidad socialista y velar por su respeto en la vida de toda la sociedad.

Artículo 11. El Estado ejerce su soberanía:

- a) sobre todo el territorio nacional, integrado por la Isla de Cuba, la Isla de la Juventud, las demás islas y cayos adyacentes, las aguas interiores y el mar territorial en la extensión que fija la ley y el espacio aéreo que sobre éstos se extiende;
- b) sobre el medio ambiente y los recursos naturales del país;
- c) sobre los recursos naturales, tanto vivos como no vivos, de las aguas, el lecho y el subsuelo de la zona económica marítima de la República, en la extensión que fija la ley, conforme a la práctica internacional.

La República de Cuba repudia y considera ilegales y nulos los tratados, pactos o concesiones concertados en condiciones de desigualdad o que desconocen o disminuyen su soberanía y su integridad territorial.

Artículo 12. La República de Cuba hace suyos los principios antiimperialistas e internacionalistas, y

- a) ratifica su aspiración de paz digna, verdadera y válida para todos los Estados, grandes y pequeños, débiles y poderosos, asentada en el respeto a la independencia y soberanía de los pueblos y el derecho a la autodeterminación;
- b) funda sus relaciones internacionales en los principios de igualdad de derechos, libre determinación de los pueblos, integridad territorial, independencia de los Estados, la cooperación internacional en beneficio e interés mutuo y equitativo, el arreglo pacífico de controversias en pie de igualdad y respeto y los demás principios proclamados en la Carta de las Naciones Unidas y en otros tratados internacionales de los cuales Cuba sea parte;
- c) reafirma su voluntad de integración y colaboración con los países de América Latina y del Caribe, cuya identidad común y necesidad histórica de avanzar juntos hacia la integración económica y política para lograr la verdadera independencia, nos permitiría alcanzar el lugar que nos corresponde en el mundo;
- ch) propugna la unidad de todos los países del Tercer Mundo, frente a la política imperialista y neocolonialista que persigue la limitación o subordinación de la soberanía de nuestros pueblos y agravar las condiciones económicas de explotación y opresión de las naciones subdesarrolladas;
- d) condena al imperialismo, promotor y sostén de todas las manifestaciones fascistas, colonialistas, neocolonialistas y racistas, como la principal fuerza de agresión y de guerra y el peor enemigo de los pueblos;
- e) repudia la intervención directa o indirecta en los asuntos internos o externos de cualquier Estado y, por tanto, la agresión armada, el bloqueo económico, así como cualquier otra forma de coerción económica o política, la violencia física contra personas residentes en otros países, u otro tipo de injerencia y amenaza a la integridad de los Estados y de los elementos políticos, económicos y culturales de las naciones;
- f) rechaza la violación del derecho irrenunciable y soberano de todo Estado a regular el uso y los beneficios de las telecomunicaciones en su territorio, conforme a la práctica universal y a los convenios internacionales que ha suscrito;
- g) califica de delito internacional la guerra de agresión y de conquista, reconoce la legitimidad de las luchas por la liberación nacional, así como la resistencia armada a la agresión, y considera su deber internacionalista solidarizarse con el agredido y con los pueblos que combaten por su liberación y autodeterminación;
- h) basa sus relaciones con los países que edifican el socialismo en la amistad fraternal, la cooperación y la ayuda mutua, asentadas en los objetivos comunes de la construcción de la nueva sociedad;

i) mantiene relaciones de amistad con los países que, teniendo un régimen político, social y económico diferente, respetan su soberanía, observan las normas de convivencia entre los Estados, se atienen a los principios de mutuas conveniencias y adoptan una actitud recíproca con nuestro país.

Artículo 13. La República de Cuba concede asilo a los perseguidos por sus ideales o luchas por los derechos democráticos contra el imperialismo, el fascismo, el colonialismo y el neocolonialismo; contra la discriminación y el racismo; por la liberación nacional; por los derechos y reivindicaciones de los trabajadores, campesinos y estudiantes; por sus actividades políticas, científicas, artísticas y literarias progresistas, por el socialismo y la paz.

Artículo 14. En la República de Cuba rige el sistema de economía basado en la propiedad socialista de todo el pueblo sobre los medios fundamentales de producción y en la supresión de la explotación del hombre por el hombre.

También rige el principio de distribución socialista "de cada cual según su capacidad, a cada cual según su trabajo". La ley establece las regulaciones que garantizan el efectivo cumplimiento de este principio.

Artículo 15. Son de propiedad estatal socialista de todo el pueblo:

- a) las tierras que no pertenecen a los agricultores pequeños o a cooperativas integradas por éstos, el subsuelo, las minas, los recursos naturales tanto vivos como no vivos dentro de la zona económica marítima de la República, los bosques, las aguas y las vías de comunicación;
- b) los centrales azucareros, las fábricas, los medios fundamentales de transporte, y cuantas empresas, bancos e instalaciones han sido nacionalizados y expropiados a los imperialistas, latifundistas y burgueses, así como las fábricas, empresas e instalaciones económicas y centros científicos, sociales, culturales y deportivos construidos, fomentados o adquiridos por el Estado y los que en el futuro construya, fomente o adquiera.

Estos bienes no pueden transmitirse en propiedad a personas naturales o jurídicas, salvo los casos excepcionales en que la transmisión parcial o total de algún objetivo económico se destine a los fines del desarrollo del país y no afecten los fundamentos políticos, sociales y económicos del Estado, previa aprobación del Consejo de Ministros o su Comité Ejecutivo.

En cuanto a la transmisión de otros derechos sobre estos bienes a empresas estatales y otras entidades autorizadas, para el cumplimiento de sus fines, se actuará conforme a lo previsto en la ley.

Artículo 16. El Estado organiza, dirige y controla la actividad económica nacional conforme a un plan que garantice el desarrollo programado del país, a fin de fortalecer el sistema socialista, satisfacer cada vez mejor las necesidades materiales y culturales de la sociedad y los ciudadanos, promover el desenvolvimiento de la persona humana y de su dignidad, el avance y la seguridad del país.

En la elaboración y ejecución de los programas de producción y desarrollo participan activa y conscientemente los trabajadores de todas las ramas de la economía y de las demás esferas de la vida social.

Fuente: *Constitución de la República de Cuba*.

Nivel de vida, en economía, estimación de la cantidad de riqueza y de la prosperidad de la población de un país. Por lo general se estima el nivel de vida en función de bienes materiales, de los ingresos obtenidos y los bienes de consumo que se pueden adquirir con aquéllos, pero no se tiene en cuenta, por ejemplo, la contaminación atmosférica, que sí se estima al analizar la 'calidad de vida'. Existen numerosos métodos para estimar y comparar el nivel de vida de un país con el de otro, pero ninguno de estos métodos tiene en cuenta conceptos como felicidad personal.

La renta nacional per cápita es una de las formas más comunes para estimar el nivel de vida de un país y consiste en dividir el producto interior bruto (PIB) por la población, estableciendo así el PIB per cápita. Si la población crece a una tasa menor que la del PIB, el nivel de vida está aumentando. Si la población crece más deprisa que el PIB el nivel de vida disminuye. Pero el PIB per cápita, al ser una media aritmética, no permite ver la distribución de la renta entre la población. Por ejemplo, en algunos países latinoamericanos la riqueza está concentrada en manos de una pequeña minoría, y la amplia mayoría de la población no tiene ingresos y sobrevive con una agricultura de subsistencia.

Para comparar el PIB per cápita entre países es necesario dar estas cifras en una única unidad monetaria, como por ejemplo el dólar estadounidense, lo que permite hacerse una idea aproximada de las diferencias en el nivel de vida entre países. Una de las desventajas de utilizar este método para comparaciones internacionales es que no tiene en cuenta el coste de la vida de cada país. Por ello, muchos analistas prefieren comparar el nivel de vida entre países utilizando la Paridad del Poder Adquisitivo (PPA), que tiene en cuenta la cantidad de bienes y servicios que se pueden adquirir en un país con el PIB per cápita dado en moneda nacional. Las estimaciones de la PPA suelen mostrarse según una escala que va de cero a 100, siendo 100 la PPA existente en Estados Unidos. Las diferencias entre países que se obtienen utilizando uno u otro método (el PIB per cápita o la PPA) varían mucho dependiendo de qué países se estén comparando. Por ejemplo, al margen del indicador que se aplique, los niveles de vida de Australia y del Reino Unido representan las tres cuartas partes del nivel de vida de Estados Unidos. Sin embargo, el PIB per cápita japonés es un 20% superior al estadounidense, mientras que la PPA en Estados Unidos es un 18% superior a la de Japón.

Otro indicador del nivel de vida es el Índice de Desarrollo Humano (IDH). Creado por el PNUD (Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo) en 1990, estima el nivel de vida teniendo en cuenta, además del PIB per cápita, el grado de alfabetización de la población adulta y la esperanza de vida, por lo que refleja, hasta cierto punto, la calidad de vida de la población en estudio. Al igual que la PPA, el IDH utiliza una escala que va de cero a 100. Según este indicador, los niveles de vida de Australia, Reino Unido, Japón y Estados Unidos son muy similares y están entre los 10 más altos del mundo.

Existen muchos otros indicadores del nivel de vida, como la tasa de mortalidad infantil o la cantidad de coches por persona. Sin embargo, los niveles de consumo privado pueden reflejar los gustos de la sociedad, pero no el nivel de vida de los individuos.

Esperanza de vida, media o promedio de años de vida que una persona puede vivir según su año de nacimiento.

La esperanza de vida constituye un indicador del nivel de vida y se tiene en cuenta para determinar el índice de desarrollo humano (IDH) de la ONU. En los países más pobres la esperanza de vida se sitúa entre los 40 y 50 años; es el caso de más de 20 países del África subsahariana. En cambio, en casi todos los países que pertenecen a la OCDE es de al menos 75 años.

Por lo general, en cada país se estudian tres parámetros: la esperanza de vida de toda la población, la de los hombres y la de las mujeres. En la actualidad, en casi todos los países del mundo las mujeres viven más tiempo que los hombres, diferencia que en los países desarrollados puede suponer 6 o 7 años.

En 1995 la esperanza de vida de toda la población era en los países del ámbito hispano la siguiente: España 77, Costa Rica 76, Cuba 75, Chile 74, Puerto Rico 73, Argentina y Panamá 72, México y Venezuela 71, Paraguay 70, Colombia y República Dominicana 69, Ecuador 68, Honduras 67, Perú, Nicaragua, El Salvador y Brasil 66, Guatemala 64 y Bolivia 59 años.

3. La problemàtica social

3.1 El creixement de la població

- Busca dades sobre la població total dels darrers anys (des de la Segona Guerra Mundial fins avui).
- A partir d'aquestes dades elabora un gràfic lineal de l'evolució de la població.
- Analitza aquestes dades i valora:
- El procés d'evolució de la població
- Busca informació sobre la població actual per edats, elabora una piràmide de població per grups d'edats i interpreta-la.
- Esbrina les taxes de natalitat i mortalitat actuals i calcula el creixement vegetatiu.

3.2 El creixement accelerat del fenomen urbà

- Busca informació sobre la població de la capital del país o d'alguna altra ciutat important:
- Quina ha estat la seva evolució des de la Segona Guerra Mundial fins avui.
- Quin % dels seus habitants viuen en suburbis de barraques sense serveis mínims?

Busca dades sobre la població total dels darrers anys:

Població

Generalitats

Població: 11 200 000 hab.

Nom de els habitants: cubans

Demografia

Densitat: 97,8 hab. / km²

Creixement anual: 1,0 %

Temps necessari per doblar la població: 66 anys

Esperança de vida al néixer: 75,6 anys

Esperança de vida al néixer (homes) : 73,8 anys

Esperança de vida al néixer (dones) : 77,6 anys

Taxa de natalitat: 17,2 %

Taxa de fecunditat: 1,8

Taxa de mortalitat: 6,8 %

Població urbana: 73,1 %

Distribució ètnica i lingüística

Chinesos : 1 %

Mestissos: 50,9 %

Origen africà: 11,2 %

Origen europeu: 36,9 %

Llengua oficial

Llengua oficial (1) : espanyol

Religió de l'Estat

Religió oficial: cap

Religions practicades

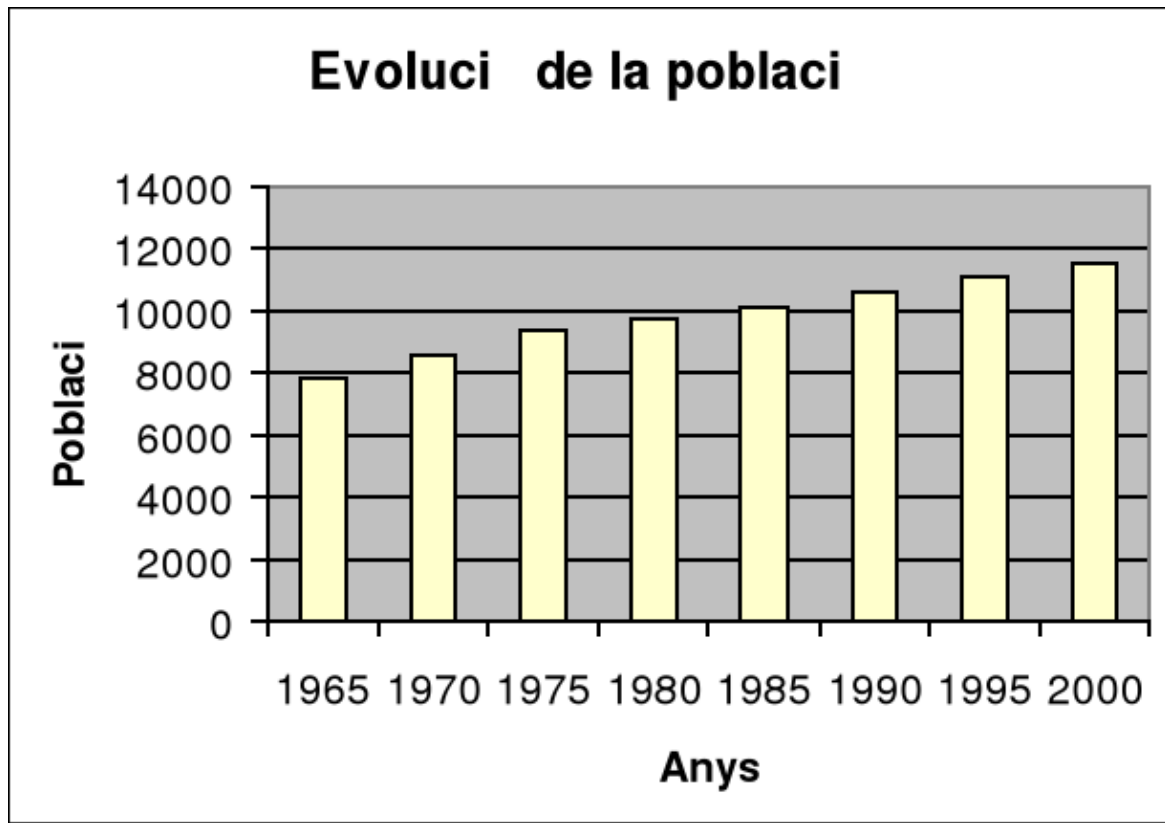
Catòlics: 39,4 %

Protestants: 3 %

Sense religió: 54,7 %

Altres: 2,9 %

Elabora un gràfic lineal de l'evolució de la població:

Informació actual sobre la població actual per edats, elabora una piràmide de població per grups d'edats i interpreta-la:

Esbrina les taxes de natalitat i de mortalitat actuals i calcula el

creixement vegetatiu:

Taxa de natalitat: 17,2 %

Taxa de fecunditat: 1,8

Taxa de mortalitat: 6,8 %

Creixement vegetatiu =

Taxa de natalitat – taxa de mortalitat

1000

17,2–6,8

1000

Creixement vegetatiu= 0.0104

La Capital: quina ha estat la seva evolució des de la Segona

Guerra Mundial fins avui:

Capital: La Habana

Població de la capital: 2 300 000 hab.

De les dades de la Segona Guerra Mundial no s'han donat a conèixer en cap moment, doncs en llavors no interessava que

EUA conegués la població actual de CUBA.

Quin % dels habitants viu en suburbis de barraques sense serveis mínims?

Població urbana: 73,1 %

La veritat és que no es sap del cert la població que viu en suburbis, tot i que per ser un país del 3 Món hi ha pocs habitants en aquestes condicions. Una dada aproximada es que del 73,1% de la població que viu a les ciutats, només un 2,5% viu en suburbis, però aquesta dada no és oficial.

4.2 El control dels propis recursos

Busca informació sobre aquestes qüestions:

- Dependència de l'economia del país de l'exportació d'un –o de pocs– productes o matèries primeres.
- Evolució durant els darrers anys, dels preus de les matèries primeres i dels productes que exporten.
- sectors de l'economia del país que estan en mans d'empreses multinacionals.

4.3 El deute extern

Busca dades sobre:

- El muntant del deute extern actual
- L'evolució del deute durant els darrers anys
- Els països creditors

Relaciona el cost anual del deute extern amb el PIB o el PNB del país: quin % suposa

Dependència de l'economia del país de l'exportació d'un producte o matèria primera:

El comerç exterior

El comerç amb l'estranger és basat en l'exportació dels dos primers productes agrícoles (sucre i tabac), de minerals (níquel bàsicament) i de peix. En canvi, importa maquinària i material de transport, petroli i derivats, aliments i productes químics. Cuba mantenia un gran volum de relacions comercials amb els estats socialistes, fins a la desmembració de la Unió Soviètica.

Comerç exterior

Generalitats

Valor global de las exportacions: 1600 millons de dòlars

Valor global de les importacions: 1700 millons de dòlars

Principals exportacions

Sucre i productes derivats: 74 %

Minerals i productes miners: 10 %

Peix, productes pesquers i derivats: 3 %

Productes agrícoles diversos: 4 %

Altres exportacions: 9 %

Sectors de l'economia del país que estan en mans d'empreses multinacionals:

Segons dades Cubanes el nombre de multinacionals a Cuba és 0, doncs al ser un país comunista no accepten aquest tipus d'empreses.

Deute extern actual:

Porcentatge deuda externa/PNB: 166,1 %

Aquesta és la dada que dona les Nacions Unides, encara que Cuba les desmenteix totalment.

Els països creditors:

Es sap que l'antiga URRS va ser el creditor de Cuba, però no es té cap mena de dada respecte al que va deixar ni el que se li deu.

5 El que s'ha fet i el que cal fer per sortir de la pobresa.

5.1 El que s'ha fet fins ara

Busca informació que et permeti fer un balanç del que s'ha fet fins ara en l'àmbit de:

- Les relacions internacionals:
- L'any d'ingrés a l ONU.
- Altres organitzacions internacionals a les quals pertany.
- Relacions de cooperació amb altres països.
- Alguns ajuts que ha rebut d'altres països o d'organitzacions governamentals.
- Alguns programes o actuacions per part de les ONG.

–Algunes intervencions de l'ONU en situacions especials.

–La política interna:

–Si el govern és democràtic o no (si el cap d'estat o el president del govern són elegits, si hi ha sufragi universal i llibertat de partits polítics.

–Si es reconeix les anomenades llibertats democràtiques: d'associació, d'expressió, de sindicació i dret de vaga. Si hi ha algun tipus de discriminació a causa de les creences, el sexe, l'ètnia, etc.

–Fins a quin punt es respecten o no els drets humans.

–Les condicions socials:

–Les millores que s'han fet els darrers anys, per atendre les necessitats socials bàsiques, en el terreny de l'alimentació, l'habitatge, el treball, la sanitat i l'educació.

El cal fer

–A partir del coneixement que tens sobre els problemes del país i de les seves causes, elabora algunes propostes concretes que tendeixin a millorar la seva situació

–A erradicar la pobresa

–A promoure el seu desenvolupament econòmic i social.

Any d'ingrés a l'ONU:

Va entrar com a membre del CONSELL de SEGURETAT de l'ONU el 1991.

Altres organitzacions internacionals a les quals pertany:

Pertany a la SELA (societat econòmica de Llatino–Amèrica)

Però no s'en té molta informació, a causa de que Cuba al ser comunista no dona a conèixer quasi cap de les seves dades econòmiques.

Tipus de govern:

El govern i l'administració

Cuba és una república socialista que té com a llei fonamental de l'estat la constitució del 1976, la primera aprovada després de la Revolució del 1959. L'òrgan suprem de l'estat és l'Assemblea Nacional del Poder Popular. L'únic partit polític autoritzat és el Partido Comunista de Cuba. Cuba és membre de l'ONU i del SELA.

Castrisme:

Moviment polític revolucionari, desenvolupat a Amèrica Llatina a partir dels darrers anys de la dècada del 1950. Té origen en la crítica de la pràctica política dels partits comunistes ortodoxos i pren com a model la revolució cubana. Els seus principals teòrics foren Ernesto Che Guevara, Fidel Castro, Régis Debray i Douglas Bravo. El castrisme sosté que per a dur a terme les reformes socio-econòmiques que alliberin les

masses llatinoamericanes de l'explotació i de la misèria cal l'enderrocament, mitjançant la revolució popular i nacional armada, dels règims oligàrquics aliats de l'imperialisme nord-americà. El castrisme adopta la guerrilla —tant la urbana com la rural— com a sinònim de guerra revolucionària pel poder, i no pas com a simple tàctica defensiva. Tanmateix, no és necessària l'existència prèvia d'un partit de masses organitzat i estructurat com a avantguarda revolucionària. Experiències de caràcter castrista s'han desenvolupat gairebé en tots els països d'Amèrica Llatina des del 1959, bé que la majoria han fracassat. A la fi del decenni del 1970, aquests fracassos (especialment el de Che Guevara a Bolívia), menaren una orientació de la política exterior cubana vers posicions pro-soviètiques. Vers la fi dels anys vuitanta, però, la dissolució del bloc comunista comportà l'aïllament del castrisme i la necessitat de renovar-se.

Llibertats democràtiques:

Aquesta, és una nota periodística, on es veu la poca llibertat d'expressió i d'assemblea dels dissidents:

La detención ayer en La Habana de cinco destacados críticos del gobierno cubano supone la adopción de nuevas

medidas represivas contra la disidencia pacífica, ha declarado hoy Amnistía Internacional al reclamar su libertad

inmediata e incondicional.

«Estas detenciones demuestran claramente que el gobierno no tolera ninguna forma de disidencia a medida que se

aproxima la celebración, este mismo año, del Quinto Congreso del Partido Comunista Cubano ha afirmado la organización . Estas personas han sido detenidas sólo por criticar documentos oficiales del gobierno, por lo que son

presos de conciencia».

Cuatro de los detenidos son miembros del Grupo de Trabajo de la Disidencia Interna para el Análisis de la Situación Socio-Económica Cubana.

El 27 de junio, los detenidos celebraron una conferencia de prensa para periodistas extranjeros, en la que criticaron

un documento de debate oficial titulado El Partido de la Unidad, la Democracia y los Derechos Humanos que Defendemos, que se está difundiendo en el país dentro de los preparativos para el congreso del Partido Comunista.

También presentaron a los periodistas su propio análisis del documento, titulado La patria es de todos. Según informes, inmediatamente después del acto fueron detenidos unos 40 miembros de varios grupos no oficiales que

habían creado un comité de apoyo al Grupo de Trabajo de la Disidencia Interna, aunque al parecer quedaron en

libertad al cabo de unas horas o de unos días.

El 3 de julio, Vladimiro Roca Antunes, miembro del Grupo de Trabajo y del Partido Social Demócrata Cubano,

organización no oficial, informó que la noche anterior, funcionarios de la Seguridad del Estado habían arrojado

piedras contra su casa y roto dos ventanas. Según informes, dos semanas más tarde, en la madrugada del 16 de julio, funcionarios de la Seguridad del Estado acudieron a la casa y llevaron a cabo un registro que duró varias horas, en el que al parecer confiscaron un gran número de documentos y un ordenador. El propio Roca fue conducido a las dependencias de la Seguridad del Estado de Villa Marista.

Los otros tres miembros del Grupo de Trabajo que fueron detenidos en circunstancias similares y que, al parecer,

están asimismo en Villa Marista son María Beatriz Roque Cabello, miembro también del Instituto Cubano de Economistas Independientes, organización no oficial; René Gómez Manzano, abogado perteneciente al grupo no

oficial de abogados Corriente Agramontista; y Félix A. Bonne Carcasés, del grupo no oficial Corriente Cívica Cubana.

Según informes, el periodista Luis López Prendes, de la agencia de prensa independiente Buró de Prensa Independiente de Cuba (BPIC), fue también detenido ayer por la mañana en La Habana, aunque por el momento

no se dispone de más detalles y no está claro si su detención está relacionada con las de los miembros del Grupo

de Trabajo.

Por su parte, Lorenzo Páez Núñez, periodista perteneciente también al Buró de Prensa Independiente de Cuba, fue

detenido el 10 de julio en Artemisa. Tras un juicio sumario celebrado al día siguiente, fue condenado a 18 meses de

prisión por «desacato» y «difamación» debido a las informaciones que había transmitido a contactos en el extranjero sobre presuntas violaciones de derechos humanos.

Información general

Estas detenciones se producen en el contexto de un número creciente de informes, recibidos en los dos o tres

últimos meses, sobre detenciones y otros actos de hostigamiento dirigidos contra miembros de grupos no oficiales

de diferentes tipos.

El 16 de mayo de 1997, la presa de conciencia Ana María Agramonte, presidenta del grupo no oficial Movimiento

Acción Nacional, fue condenada a 18 meses de prisión por «desacato» y «resistencia a la autoridad». El periodista

Héctor Peraza Linares, de la agencia de prensa independiente Habana Press, permanece detenido desde su arresto, el 23 de junio de 1997 en Pinar del Río. Las autoridades no han hecho públicos los motivos de su detención. El 31 de mayo de 1997, otro periodista de Habana Press, Joaquín Torres Álvarez, fue agredido frente a

su domicilio en La Habana por cuatro personas que se cree eran miembros del Partido Comunista local o funcionarios de la Seguridad del Estado.

En febrero de 1996, las autoridades cubanas hicieron una redada contra decenas de miembros de grupos no oficiales pertenecientes a una entidad que agrupa a varios de ellos conocida como Concilio Cubano, y les impidieron celebrar una reunión nacional. Varios de sus dirigentes más destacados fueron acusados y encarcelados, aunque todos ellos han salido ya en libertad tras cumplir sus condenas. Sin embargo, Héctor Palacio

Ruiz, miembro del consejo de coordinación del Concilio Cubano, fue detenido el 9 de febrero de 1997, y según

informes, acusado de «desacato», sin que haya sido juzgado hasta la fecha.

Libertats i drets:

Aquesta és la valoració d'Amnistia internacional sobre Cuba:

Todavía más disidentes de Cuba corren peligro inminente de ser detenidos a causa de sus actividades pacíficas,

según ha declarado hoy Amnistía Internacional, mientras cuatro activistas que ya están detenidos se enfrentan a la

posibilidad de ser condenados a fuertes penas de prisión.

La organización de derechos humanos ha declarado: «Hemos recibido informes que indican que al menos una decena más de activistas han sido amenazados con largas penas de prisión si no ponen fin a sus actividades

políticas pacíficas. También creemos que las autoridades cubanas están intentando deliberadamente desacreditar a

los grupos pacíficos de oposición estableciendo vínculos falsos entre ellos y las actividades terroristas».

Entre los que han sido amenazados con fuertes penas de prisión se encuentran el doctor Leonel Morejón Almagro,

abogado y ex preso de conciencia, y otros 11 activistas políticos pertenecientes a distintos grupos no oficiales que,

el 14 de julio, presentaron al Consejo de Estado y a la Asamblea Nacional de Poder Popular un documento titulado

Declaración de la Alianza Nacional Cubana.

El documento pedía a las autoridades que organizaran un referéndum nacional para reformar la Constitución de

Cuba con el fin de permitir la libertad de pensamiento y de asociación, el pluralismo y las elecciones directas mediante voto secreto. Desde entonces, según indican los informes, los 12 signatarios de la declaración han recibido en sus casas la visita de agentes de la Seguridad del Estado y han sido advertidos de que pueden ser condenados a largas penas de prisión; en el caso del doctor Morejón, la pena podría ser de hasta 25 años.

Las casas de al menos dos de estos activistas han sido registradas y Amnistía Internacional está actualmente investigando los informes que indican que uno de los signatarios, Agüileo Cancio Chong, se encuentra detenido en

Villa Marista, sede del Departamento de Seguridad del Estado en La Habana, y es posible que se presenten cargos en su contra.

Amnistía Internacional ha declarado: «También nos preocupa que los cuatro disidentes políticos detenidos el 16 de

julio no sean juzgados con las debidas garantías y sean condenados a largas penas de prisión. Seguimos pidiendo su

liberación inmediata e incondicional por considerar que se trata de presos de conciencia».

Según los informes, las autoridades cubanas dijeron a unos diplomáticos extranjeros que estos cuatro disidentes

habían sido detenidos por llevar a cabo actividades destinadas a subvertir el orden judicial y constitucional de la

República de Cuba; también dijeron que los disidentes estaban tratando de alterar las elecciones gubernamentales

locales, que habían difundido información falsa e inexacta sobre la economía cubana y que contaban con el apoyo

logístico de los diplomáticos estadounidenses destacados en La Habana.

El gobierno cubano también afirmó que tenía pruebas de que los detenidos trabajaban con dirigentes de grupos

terroristas con sede en los Estados Unidos, y que esos grupos eran los responsables de dos atentados poco importantes con explosivos llevados a cabo contra sendos hoteles de La Habana el 13 de julio.

Los cuatro disidentes -- Vladimiro Roca Antunes, Marta Beatriz Roque Cabello, René Gómez Manzano y Félix A.

Bonné Carcasés, todos ellos miembros del Grupo de Trabajo de la Disidencia Interna para el Análisis de la Situación Socio-Económica Cubana -- permanecen reclusos desde su detención en la sede del Departamento de

Seguridad del Estado en La Habana.

El 24 de julio, un abogado que representa a Vladimiro Roca Antunes pudo visitar a su cliente y, según los informes,

los agentes de la Seguridad del Estado le dijeron que tanto Vladimiro Roca Antunes como los otros tres detenidos

estaban siendo investigados por «propaganda enemiga», un delito castigado con una pena máxima de 15 años de

prisión si para cometerlo se utilizan los medios de comunicación de masas. No obstante, se cree que pueden estar

considerándose otros cargos graves.

Amnistía Internacional teme que los cuatro detenidos puedan ser sometidos a presiones psicológicas para obligarles a firmar declaraciones inculpativas mientras permanecen en detención preventiva, y que puedan ser

presionados para que, en vez de ser encarcelados, acepten el exilio en el extranjero.

Amnistía Internacional ha declarado: «La detención de estas cuatro personas se debe exclusivamente a sus peticiones para que se lleven a cabo cambios políticos pacíficos en Cuba. Ante la ausencia de la libertad de prensa

y la inexistencia de organizaciones no gubernamentales independientes, a estos disidentes no les ha quedado más

opción que manifestar su opinión a periodistas extranjeros o mediante otros canales situados fuera de Cuba.

Según

la información de la que dispone la organización, en ningún momento han utilizado la violencia o han abogado por

ella».

El que cal fer:

Creiem que la primera funció a fer sobre Cuba és retirar el bloqueig dels EUA, potser a partir d'aquell moment el president del país (Fidel Castro Ruz) caurà per el seu propi pes. I així s'ampliarien d'una vegada per totes les llibertats d'expressió, d'assemblea. Potser d'aquesta manera s'acabarien els presos polítics, es respectarien els drets humans...

També si el senyor Fidel Castro abandonés el poder es podrien fer eleccions democràtiques, i així el poble podria escollir, el seu futur, el seu sistema polític, i així decidir les normes que volen tenir.

D'altra banda, podria seguir el comunisme, però democràticament, doncs si el poble ho vol es podria seguir amb el somni de Castro i la pàtria que ell sempre havia imaginat, però d'una forma legal i així evitar que els americans seguissin amb el seu bloqueig.

L'únic problema a solucionar realment és la no acceptació a qualsevol opinió contraria als EUA, com que Cuba va representar el comunisme llatí era la contrarietat al nefast sistema capitalista americà, però al tenir un exercit més poderós, van poder fer front a l'extensió del comunisme.

"Constitución de Cuba", *Enciclopedia Microsoft® Encarta® 99*. © 1993–1998 Microsoft Corporation. Reservados todos los derechos.

"Nivel de vida", *Enciclopedia Microsoft® Encarta® 99*. © 1993–1998 Microsoft Corporation. Reservados todos los derechos.

"Esperanza de vida", *Enciclopedia Microsoft® Encarta® 99*. © 1993–1998 Microsoft Corporation. Reservados todos los derechos.

Evoluci de la poblaci

